

5. lecke – Csoportos oktatási módszerek (csoportmunka, kooperatív tanulás, probléma alapú tanulás), oktatástechnikai eszközök és munkaszervezési formák

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Ez a lecke egy táblázatot tartalmaz. Elsajátítása hozzávetőlegesen 3-4 órát igényel, de ez függ a hallgatótól.

A csoportos oktatási módszerek esetén több tanuló dolgozik együtt az oktató irányításával.

Csoportmunka

A résztvevők előre meghatározott idő alatt előre meghatározott feladattal foglalkoznak. Több, egyenként 3-6 fős kiscsoport dolgozik egyszerre, és a csoportmunka szakasz után kölcsönösen tájékoztatják egymást az eredményekről. A csoporttagok irányítják a munkát, nem az oktató (11).

ELŐNYEI:

- ✓ A tanulóknak lehetőségük van egymástól is tanulni.
- ✓ Mindenki megismeri a másik véleményét, de lehetőség van az önálló vélemények kifejtésére is.
- ✓ Megtanulnak együttműködni másokkal, aktívak az oktatás folyamatában.
- ✓ Fejlődik a lényeglátás, kreativitás, kommunikációs készség, döntéshozatali képesség, és az elemző gondolkodásmód.
- ✓ A csoport tagjai közösen szabják meg a közös munka feltételeit.
- ✓ A feladatokat önként vállalják.
- ✓ Bizalom alakul ki a csoport tagjai között.
- ✓ A félénykebb tanulók is szerephez jutnak.

- ✓ A problémákat könnyebben meg tudják oldani, mivel több ember látásmódja érvényesül.
- ✓ Az oktató új oldalról ismerheti meg hallgatóit (11).

HÁTRÁNYAI:

- ✓ Nagy létszámú kurzusnál – 20 fő fölött – nem alkalmazható.
- ✓ A munkát meg kell tervezni előre, ami meglehetősen időigényes.
- ✓ A résztvevők között kialakuló feszültségeket fel kell ismerni és kezelni.
- ✓ A résztvevők közül egyesek elnyomhatják a többieket.
- ✓ Fennáll a sztereotip gondolkodás és megoldási javaslatok veszélye.
- ✓ Az eredmények prezentációja gyakran túl nehéz feladatot jelent a hallgatóknak (11).

Az **OKTATÓ FELADATA** a csoportmunka során:

- ✓ első lépésben „*kialakítja a csoportokat,*
- ✓ *előre megszabja a feladatokat, világossá és egyértelművé teszi azokat minden résztvevő számára,*
- ✓ *felkelti az érdeklődést a megoldandó probléma iránt,*
- ✓ *felméri és beosztja az időkeretet,*
- ✓ *legyőzi a csoportmunkával szembeni ellenállást,*
- ✓ *segíti, hogy a csoport minden tagja szerepet kapjon,*
- ✓ *biztosítja a munkához szükséges helyszínt és a speciális eszközöket”* (11).

CSOPORTOK KIALAKÍTÁSÁNAK MÓDSZEREI:

Ahogy tetszik: Az oktató közli a csoportok létszámát, a tanulók pedig szabadon megválaszthatják, hogy kivel szeretnének egy csoportban dolgozni.

Tabló: Egy táblóra kitűzik az adott órán egy csoportban szereplő tanulók nevét, és a következő órán nem dolgozhatnak ugyanazokkal együtt. Különösen jó csoportalakítási módszer, mivel így a tanulók megtanulnak másokhoz alkalmazkodni, nem egy megszokott kis csoportban dolgoznak állandóan.

Vezérürü: A tanár kijelöli a csoportvezetőket, akik kiválasztják a számukra szimpatikus csoporttagokat. Nem ajánlott csoportalakítási

módszer, mivel lesznek tanulók, akik a végére maradnak, így ők rosszul érezhetik magukat.

Diktátor: A tanár jelöli ki, hogy kik szerepeljenek egy-egy csoportban. Ez sem ajánlott csoportalakítási módszer, mert előfordulhat, hogy a tanár olyan embereket válogat össze, akik nem szívesen dolgoznak együtt. Ez alááshatja a munka sikerességét (3).

Kooperatív tanulás

FOGALMA: „Együttes munkálkodás a közös cél érdekében. Összehangolt tevékenység, amely során kölcsönös a hatás pszichikai, szociális és intellektuális készségek fejlődésében egyaránt.” (6, 17. old.)

ALAPELVEI:

1. **Építő egymásrautaltság:** a csoport tagjainak fejlődése pozitívan összefügg egymással, az egyik diák fejlődéséhez szükséges a másik diák fejlődése.
2. **Egyéni felelősség:** a rábízott feladatokat mindenkinek el kell végezni. Az értékelés során az oktató figyelembe veszi, hogy melyik tanuló mennyire járult hozzá a csoportcél eléréséhez.
3. **Egyenlő részvétel:** mindenkinek egyformán részt kell vennie a feladatban, ezért a munkát megosztják, vagyis feladatköröket alakítanak ki (mindenkinek megvan az egyéni feladata, amiért felelős).
4. **Párhuzamos interakció:** a tanulók között egyidejű interakciók zajlanak.

Akkor beszélünk kooperatív tanulásról, amikor ez a négy alapelv egyidejűleg megvalósul (2). Amennyiben ez nem történik meg, úgy csoportmunkáról van szó.

JELLEMZŐI:

- ✓ A tanulók 4-6 fős kiscsoportokban dolgoznak, közöttük több szálon futó kommunikáció zajlik.
- ✓ A csoportok általában heterogének: jó és rosszabb képességű diákok vannak a csoportokban vegyesen, így tanulhatnak egymástól.

- ✓ A tanulók együttes felelősséget vállalnak a csoport eredményéért, a saját, és a csoporttársak munkájáért.
- ✓ Mindenki egyenrangú félként dolgozik.
- ✓ Lehetőség van többszörös visszacsatolásra, ellenőrzésre, ezáltal hatékonysága kiemelkedő.
- ✓ Az oktató közvetlenül irányítja a munkát.
- ✓ Állandó együttműködés, kölcsönös támogatás van a csoport tagjai között.
- ✓ A tanulóknak a közösen megfogalmazott szabályokhoz, és értékekhez kell igazodni (1).

FEJLESZTI:

- ✓ ismereteket;
- ✓ empátiát;
- ✓ intellektuális képességeket;
- ✓ szociális kompetenciát;
- ✓ együttműködési képességeket;
- ✓ kommunikációt;
- ✓ kontaktusteremtési készséget;
- ✓ konfliktuskezelési képességeket;
- ✓ érdekérvényesítési képességeket;
- ✓ segítőkészséget;
- ✓ az egyéni és közös felelősségvállalás kialakulását (1).

A MUNKA MENETE:

Az oktató ismerteti az elvégzendő feladatot.

A csoporttagok felosztják egymás között a munkát (feladatokat). Mindenkinek lesz feladata, amiért felelősséget vállal.

A csoporttagok együtt is dolgoznak a feladat megoldásán, de mindegyik tag közben végzi a rá bízott feladatot is.

A munka elvégzése után ismertetik azt a többi csoportnak és az oktátónak.

A csoport értékeli a közös munkát, az oktató pedig az elvégzett feladatot.

1. táblázat: Csoportmunka és kooperatív tanulás összehasonlítása (Juhászné Gáspár Dorottya nyomán)

Csoportmunka	Kooperatív tanulás
Nincs függés a csoporton belül.	Pozitív függés van a csoporton belül.
Nincs egyéni felelősség.	Egyéni felelősség.
Homogén csoport (azonos képességű tanulók).	Heterogén vagy homogén csoport.
Kiválasztott csoportvezető irányít.	Közös tanulásirányítás a csoporton belül.
A feladatmegoldás áll a középpontban.	A feladatmegoldás és a csoporttagok egymással való kapcsolata egyformán fontos.
A szociális kompetencia nem hangsúlyos.	Fontos a szociális kompetencia fejlesztése.
A tanár nem avatkozik bele a csoport munkájába.	A tanár figyelemmel kíséri a csoport munkáját és szükség esetén segít, irányít.
Nincs önértékelés, a tanulási folyamat reflektálása és értékelése a csoport feladata.	Az önértékelés és a tanulási folyamat értékelése a csoport feladata.

Probléma alapú tanulás (Problem Based Learning – PBL)

FOGALMA: „A probléma alapú oktatás a tudás, megértés és oktatás olyan koncepciója, amely gyökeresen különbözik a tárgyi-alapú tanulás jóval megszokottabb koncepciójától.” (10, 10. old.)

JELLEMZŐI:

A **tanuló aktív résztvevője** a tanulás folyamatának, mely az **előzetes ismeretekre épül**. A **tanulás társas folyamatok** során zajlik,

a tanulók **saját elképzeléseiket** viszik bele a tanulás folyamatába (4).

ALAPELVEI:

- ✓ A feladat bonyolult, összetett problémák megoldására irányul.
- ✓ Hallgatóközpontú.
- ✓ Az oktató segítő funkciót tölt be.
- ✓ A tanulók kisebb csoportokban dolgoznak, és a probléma többféle megoldását dolgozzák ki adott időn belül.
- ✓ A tanulók értékelik magukat és a társaikat is (4).

SZAKASZAI:

1. A probléma felvetése és értelmezése: a tanulók megismerik az életből vett problémát. Számba veszik, hogy mit tudnak már az adott problémáról, mit kell még megtudniuk vele kapcsolatban, és milyen megoldási javaslatot tudnak összeállítani.
2. Információkeresés, értékelés, felhasználás: a tanulók a problémával kapcsolatos írott, szóbeli, vagy elektronikus információforrásokat kutatnak fel, melyeket értékelnek korszerűség, hitelesség, pontosság szempontjából.
3. Összegzés és előadás: a tanulók az információk összerendezése után kidolgozzák a probléma megoldását, majd bemutatják azt a tanulótársaiknak és az oktatóknak (8).

Az ÓRA MENETE:

Az osztályt kis csoportokra (3-6 fős) bontják. Figyelni kell arra, hogy minden órán mások dolgozzanak együtt.

Meghatározzák a témát: a tanár kiadja a feladatot, az egyes csoportoknak egy adott idő alatt mindent össze kell gyűjteniük egy adott dologról (**ötletelés**). (Csoportonként kell valaki, aki figyeli az időt, kell valaki, aki képviseli a csoportot, és kell egy olyan, aki jegyzeteli a csoport munkáját.)

Az ötleteiket felírják egy lapra, ➡ majd a csoportok képviselői beszámolnak arról, hogy mit gyűjtöttek össze, és azt felírják az osztály előtt a táblára.

A csoport munkájából a tanár vezetésével **kigyűjtik a közös dolgokat**, és ezt leírják a füzetbe, majd a tanár pontozza a csoportok munkáját, és kiegészíti az összegyűjtött anyagot a szükséges ismeretekkel (9).

Oktatástechnikai eszközök

FOGALMA: „Az oktatás folyamatában felhasználható, az oktatás céljainak elérését segítő tárgy, vagy elektronikus úton előhívható képi vagy hanginformáció” (5, 324. old.).

Hardver: azok a tárgyak, amelyek segítségével rögzíteni, közvetíteni, ellenőrizni tudjuk az információkat (pl.: videokamera, számítógép).

Szoftver: információhordozók, amelyeket az oktatástechnikai gépek segítségével jelenítünk meg, közvetítünk a tanulóknak (pl.: pendrive, CD, DVD) (5).

Lehetséges **CSOPORTOSÍTÁS**ok:

I. Technikatörténeti alapon (Schramm nemzedékek)

- 1. nemzedék:** bemutatásuk nem igényel segédeszközt, gépet, berendezést (pl.: képek, térképek, tárgyak modellek, falitáblák, kéziratok). Ezeket használjuk a legrégebb óta az iskolákban.
- 2. nemzedék:** előállításuk, sokszorosításuk gépekkel történik, de a rajtuk megjelenő információk közvetítéséhez egyéb eszközre nincs szükség (pl.: könyvek, tankönyvek, nyomdai termékek).
- 3. nemzedék:** audiovizuális eszközök és információhordozók tartoznak ide (az információhordozók előállításához leggyakrabban, közvetítéséhez mindig gépekre van szükség) (pl.: hangfelvételek, filmek, diaképek).

4. **nemzedék:** a tanulás irányítását is képesek ellátni, a tanuló önállóan tud tanulni segítségükkel (pl.: oktatógépek, programozott tankönyvek, nyelvi laboratórium, oktatócsomag).
5. **nemzedék:** interaktív eszközök (pl.: internet, multimédiarendszerek, szimulátorok) (5).

II. *Információközvetítés érzékszervi csatornája szerint:*

- ✓ auditív (pl.: hangfelvétel, CD)
- ✓ vizuális (pl.: kép, diafilm)
- ✓ audiovizuális (pl.: film)
- ✓ taktilis (tapintásos, pl.: makettek)
- ✓ komplex (pl.: szimulátor) (5).

Munkaszervezési formák

A munkaszervezési formák a tanuló és az oktató közös tevékenységei alapján jellemzik az oktatási folyamatot.

1. **FRONTÁLIS MUNKA** (pl. előadás)

A tanulási folyamatban résztvevők (diákok, felnőttek, stb.) tanulási tevékenysége párhuzamosan, egy időben folyik, az oktatási célok közösek.

Nem vesz részt benne minden tanuló, csak azok, akik tudnak és akarnak a pedagógussal együtt haladni az oktatási folyamatban (vannak, akik nem járnak előadásra). Mivel a tanulók részvétele nagy különbözőségeket mutat, így a teljesítményük is nagyon különböző lesz. Az oktató áll a középpontban, ő irányítja az óra menetét. A tanulók csak egymás hátát látják, közöttük nincs semmilyen kapcsolat az óra alatt. Gyors és olcsó megoldás arra, hogy nagy tömegeket vonjanak be az oktatásba, ráadásul ez az egyik legkönnyebben alkalmazható eljárás. Amelyik tanulót érdekli a téma, az együttműködik az oktatóval, akiket

pedig nem érdekel, azok a hátsó sorokban egyéb tevékenységeket végeznek (olvasnak, chatelnek, alszanak). Előfordulhatnak fegyelmezési problémák is a nagy létszám és az egyéb melléktevékenységek miatt (5).

2. EGYÉNI MUNKA

Minden tanuló önállóan megoldandó egyéni feladatot kap. Célja az új ismeretek megszerzése, korábban tanultak alkalmazása, rögzítése, rendszerezése. Egyik formája az **egyedül végzett munka**, amikor minden tanuló ugyanazon a feladaton dolgozik. Másik formája a **rétegmunka**, amikor a tanulók képességei alapján az osztályt csoportokra osztják, és a csoportok tagjai ennek megfelelően kapnak könnyű, közepes vagy nehéz feladatokat. A feladat megoldásához megfelelő előzetes tudással kell rendelkezni, és a feladatmegoldáshoz egyéni segítséget kell kapnia, különben a tanuláshoz való pozitív viszony sérül (5).

3. PÁRBAN FOLYÓ TANULÁS

Két tanuló együttműködése egy feladat megoldása érdekében. Alkalmas új ismeretek megszerzésére, alkalmazására, rögzítésére, rendszerezésére is. Az egyik formája a **páros munka**, amikor azonos képességű tanulók dolgoznak egy feladaton, a másik a **tanulópár**, amikor egy jobb és egy gyengébb tanuló dolgozik együtt. A tanulók megtanulnak másokkal együttműködni, fejlődik a szociális készségük (5).

4. CSOPORTMUNKA

A lecke elején leírtak érvényesek.

Önellenőrző kérdések

Karikázza be az **I** betűt, ha Ön szerint az állítás igaz, vagy a **H** betűt, ha hamisnak gondolja.

Csoportmunkában nincs lehetőség a vélemények önálló kifejtésére.	I	H
A vezérürü nem ajánlott csoportalakítási módszer.	I	H
A kooperatív tanuláshoz öt alapelve van.	I	H
Kooperatív tanulás során a csoportok kizárólag homogének lehetnek.	I	H
A kooperatív tanulás nem alkalmas a felelősségvállalás kialakítására.	I	H
Problémaalapú tanulás során a tanulók saját elképzeléseiket viszik bele a tanulás folyamatába.	I	H
A problémaalapú oktatás során az oktató vezeti a csoportok munkáját.	I	H
A szoftver segítségével rögzíteni, közvetíteni, ellenőrizni tudjuk az információkat.	I	H
Az 1. Schramm nemzedékbe tartozó oktatástechnikai eszközök előállítására, sokszorosítására gépekkel történik, de a rajtuk megjelenő információk közvetítéséhez egyéb eszközre nincs szükség.	I	H
A 4. Schramm nemzedékbe tartozó oktatástechnikai eszközök segítségével a tanulók önállóan is tudnak tanulni.	I	H
A frontális munkában résztvevők tanulási tevékenysége nem egy időben történik.	I	H
Az egyedül végzett munka során a tanulók egyéni képességeikhez igazodó feladatokat kapnak.	I	H
Páros munka: azonos képességű tanulók dolgoznak egy feladaton.	I	H

Felhasznált irodalom

1. A hagyományos és a kooperatív tanulás összehasonlítása.

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/a_hagyomnyos_s_a_kooperativ_tanuls_ssze hasonltsa.html Elérés ideje: 2019.03.16.

2. A kooperatív tanulás négy alapelve.
https://www.srpszkk.hu/tamop412b/kooperativ_tanulas/5_a_kooperativ_tanulas_negy_alapelve.html Elérés ideje: 2019.03.16.
3. Balogh M.: Oktatási módszerek, Esettanulmány. Előadás anyag, SZTE ETSZK
4. Epstein R.J. (2005): Learning from the problems of problem-based learning. BMC Medical Education, 4: 1-7. In: Szögedi I. (2012): A probléma alapú tanulás, mint új gyakorlati készségfejlesztő módszer, az egészségügyi felsőoktatásban. PhD értekezés.
http://ltsp.etk.pte.hu/portal/wp/File/Doktoriiskola/Teziszfuzetek/Szogedi_ertekezes2.pdf Elérés ideje: 2019.03.17.
5. Falus I. (1998): Didaktika – Elméleti alapok a tanítás tanulásához. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
6. Horváth A. (1994): Kooperatív technikák. Hatékonyság a nevelésben. ALTERN füzetek
7. Juhász Gáspár D.: Kooperatív tanulási technikák.
http://fejlesztok.hu/images/modszerek/kooperativ_technikak.pdf Elérés ideje: 2019.03.16.
8. Problémaalapú tanulás. <http://ofi.hu/problemaalapu-tanulas#v5> Elérés ideje: 2019.03.17.
9. Sallai É.: A legjobb motiváció az élménybe vonás. <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/legjobb-motivacio-az-elmanybe-vonas> Elérés ideje: 2019.03.17.
10. Szögedi I. (2012): A probléma alapú tanulás, mint új gyakorlati készségfejlesztő módszer, az egészségügyi felsőoktatásban. PhD értekezés.
http://ltsp.etk.pte.hu/portal/wp/File/Doktoriiskola/Teziszfuzetek/Szogedi_ertekezes2.pdf Elérés ideje: 2019.03.17.
11. Tuka Á., Oppe O., Dávid G.:
Csoportmunka. Oktatásmódszertani füzetek.

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0050_12_modszertan/ch02s18.htm

| Elérés ideje: 2019.03.15.

Készítette: Dr. Németh Anikó SZTE ETSZK Egészségmagatartás és –fejlesztés Szakcsoport

